

Strasbourg, 16 iunie 2026

CDL-AD(2026)013

Text original în limba engleză

COMISIA EUROPEANĂ PENTRU DEMOCRATIE PRIN DREPT
A CONSILIULUI EUROPEI
(COMISIA DE LA VENEȚIA)

REPUBLICA MOLDOVA

OPINIE COMUNĂ
A COMISIEI DE LA VENEȚIA ȘI A DIRECTORATULUI GENERAL PENTRU
DREPTURILE OMULUI ȘI STATUL DE DREPT (DGI) AL CONSILIULUI
EUROPEI

PRIVIND
PROIECTUL DE MODIFICĂRI LEGISLATIVE PRIVIND VERIFICĂRILE DE
INTEGRITATE ȘI EVALUAREA JUDECĂTORILOR

Adoptat de Comisia de la Veneția
la cea de-a 147-a Sesiune Plenară
(Veneția, 12-13 iunie 2026)

Pe baza comentariilor formulate de

dna Nina BETETTO (membru, Slovenia)
dna Renata DESKOSKA (membru, Macedonia de Nord)
dl Tomáš LANGÁŠEK, (membru supleant, Cehia)
dl Duro SESSA (expert, DGI)

Cu sprijin financiar al
Uniunii Europene

Cuprins

I.	Introducere.....	3
II.	Context.....	3
A.	Reformele de evaluare externă a sistemului judiciar din Republica Moldova	3
B.	Opiniile anterioare ale Comisiei de la Veneția privind regimul de evaluare externă	4
III.	Analiză.....	5
A.	Efectele proiectului Legii	5
B.	Cerința „circumstanțelor extraordinare”	7
C.	Analiză de fond	8
1.	Transferul competenței de la CSEJ către CE nr. 2.....	8
2.	Evaluare îmbunătățită a integrității financiare cu aplicarea regulii de excludere.....	9
3.	Incertitudinea privind consecințele și lipsa unei baze legale clare	10
4.	Disponibilitatea garanțiilor procesuale	11
5.	Fezabilitatea termenului propus.....	12
6.	Riscul aplicării repetate	12
D.	Procesul de redactare	12
IV.	Concluzie	12

I. Introducere

1. Prin scrisoarea din 5 mai 2026, dl Vladislav Cojuhari, Ministrul Justiției al Republicii Moldova, a solicitat Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei o opinie privind proiectul de modificări legislative privind verificările de integritate și evaluarea judecătorilor din Republica Moldova ([CDL-REF \(2026\)017](#), denumită în continuare „**proiectul Legii**”).
2. Comisia a decis să pregătească prezenta Opinie în comun cu Directoratul General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept a Consiliului Europei („**DGI**”).
3. Dna Nina Betetto, dna Renata Deskoska și dl Tomáš Langášek au acționat ca raportori pentru această Opinie din partea Comisiei de la Veneția. Dl Duro Sessa a acționat ca raportor din partea DGI.
4. La 28 mai 2026, raportorii, împreună cu dl Taras Pashuk și dna Tone Sorfonn Moe de la Secretariat, au avut întâlniri online cu Ministrul Justiției, reprezentanți ai Curții Supreme de Justiție, Consiliului Superior de Magistratură, Consiliului pentru Selecția și Evaluarea Judecătorilor, Parlamentului, Comisiei de Evaluare a Judecătorilor, organizațiilor societății civile și asociațiilor judiciare, precum și partenerii internaționali. Comisia și DGI își exprimă recunoștința autorităților Republicii Moldova pentru organizarea excelentă a acestor întâlniri online.
5. Opinia dată a fost pregătită pe baza traducerii în limba engleză a proiectului Legii. Este posibil ca traducerea să nu reflecte cu exactitate versiunea originală în toate privințele. Ministerul Justiției al Republicii Moldova și-a furnizat comentariile scrise la proiectul de Opinie.
6. Opinia a fost redactată pe baza comentariilor raportorilor și a rezultatelor întâlnirilor online din 28 mai 2026. De asemenea, a fost discutată în cadrul Subcomisiei pentru Statul de Drept și Instituțiile Democratice la 11 iunie 2026. În urma unui schimb de opinii cu dl Lilian Apostol, Secretar de Stat al Ministerului Justiției al Republicii Moldova, aceasta a fost adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 147-a Sesiune Plenară (Veneția, 12-13 iunie 2026).

II. Context

A. Reformele de evaluare externă a sistemului judiciar din Republica Moldova

7. Reformele de evaluare externă a sistemului judiciar din Republica Moldova s-au dezvoltat printr-o implementare treptată și etapizată. În prima etapă, cea de evaluare prealabilă, au fost verificați candidații la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor conform Legii nr. 26/2022¹, un proces care a fost evaluat de Comisie într-o Opinie din decembrie 2021². Acest proces a fost ulterior preluat de Comisia de evaluare a judecătorilor („**CE nr. 2**”).

¹ [Legea nr. 26/2022](#) privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor.

² [CDL-AD \(2021\) 046](#) – Republica Moldova – Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statului de Drept (DGI) al Consiliului Europei privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative. Se face, de asemenea, referire la [CDL-AD\(2019\)020](#) – Republica Moldova – Opinia interimară comună a Comisiei de la Veneția și a DGI privind proiectul Legii privind reforma Curții Supreme de Justiție și a Procuraturii, și anume prima propunere de reformă din 2019 care nu a fost adoptată.

8. A doua etapă, cea de evaluare externă, a vizat judecătorii Curților Supreme³, evaluați de Comisie în Opiniile din octombrie și decembrie 2022⁴. Această a doua etapă a vizat, de asemenea, judecătorii din instanțele de apel și din posturi de conducere în conformitate cu Legea nr. 252/2023⁵, evaluați de Comisie și DGI în Opiniile din 2023 (a se vedea secțiunea II.B). CE nr. 2 efectuează evaluarea externă în temeiul acestor cadre, inclusiv evaluarea integrității financiare conform art. 11 alin. (3)-(6) din Legea nr. 252/2023, ceea ce presupune, printre altele, examinarea diferențelor între averea, cheltuielile și veniturile declarate pentru ultimii 12 ani și neregulile fiscale din ultimii 10 ani⁶.

9. În al treilea rând, un cadru continuu de evaluare a performanței se aplică tuturor judecătorilor⁷. Acest cadru este administrat de Colegiul pentru Selecția și Evaluarea Judecătorilor („CSEJ”) din cadrul Consiliului Superior de Magistratură („CSM”). Cu excepții limitate⁸, evaluările sunt structurate în jurul a trei criterii: competență profesională, competență managerială, integritate⁹. După evaluare, judecătorii obțin una dintre cele cinci calificări: „excelent”, „foarte bine”, „bine”, „insuficient”, „eșuat”. Calificarea „insuficient” conduce la o evaluare extraordinară după cel puțin un an, iar două evaluări consecutive „insuficient” constituie motiv pentru demitere¹⁰. O calificare „insuficient” poate fi atribuită dacă un judecător este evident necorespunzător sau un președinte/vicepreședinte nu își îndeplinește corect atribuțiile¹¹. În astfel de cazuri, decizia CSEJ este motiv pentru suspendare și pentru ca CSM să „inițieze eliberarea din funcție”¹².

B. Opiniile anterioare ale Comisiei de la Veneția privind regimul de evaluare externă

10. Comisia și DGI au evaluat regimul de evaluare externă al Republicii Moldova în trei opinii separate. În primul rând, în martie 2023 a fost adoptată o Opinie comună a Comisiei și a DGI privind proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (denumită în continuare „**Opinia din martie 2023**”)¹³. Prima opinie actualizată a fost adoptată în iunie 2023¹⁴, iar cea de-a doua – în octombrie 2023¹⁵.

11. Comisia și DGI au recunoscut inițial rezonabilitatea evaluării externe extraordinare în

³ Reglementat de [Legea nr. 65/2023](#) privind evaluarea externă a judecătorilor și candidaților la funcția de judecător al Curții Supreme de Justiție.

⁴ [CDL-AD \(2022\) 024](#) – Republica Moldova – Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei privind proiectul Legii privind Curtea Supremă de Justiție. [CDL-AD \(2022\) 049](#) – Republica Moldova – Opinia comună actualizată a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Stat de Drept al Consiliului Europei la opinia privind proiectul Legii privind Curtea Supremă de Justiție.

⁵ Reglementat prin [Legea nr. 252/2023](#) privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea anumitor acte legislative.

⁶ Legea nr. 252/2023, art. 11 alin. (3) prevede că „(...)dubii serioase determinate de faptul că: a) diferența dintre avere, cheltuieli și venituri, pentru ultimii 12 ani depășește 20 de salarii medii pe economie, în cuantumul stabilit de către Guvern pentru anul 2023; b) în ultimii 10 ani (...)”.

⁷ [Legea nr. 147/2023](#) privind selecția și evaluarea performanțelor judecătorilor.

⁸ A se vedea art. 9 alin. (2) din Legea nr. 147/2023.

⁹ A se vedea art. 7 alin. (1) și art. 9 alin. (1) din Legea nr. 147/2023. A se vedea art. 7 alin. (4) din Legea nr. 147/2023.

¹⁰ Art. 25 din Legea nr. 544/1995 privind statutul judecătorului.

¹¹ Art. 19 alin. (2) din Legea nr. 147/2023.

¹² Art. 19 alin. (3) din Legea nr. 147/2023.

¹³ [CDL-AD\(2023\)005](#) – Republica Moldova - Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Stat de Drept (DGI) al Consiliului Europei privind proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor.

¹⁴ [CDL-AD\(2023\)023](#) – Republica Moldova – Opinia actualizată la Opinia comună privind proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor.

¹⁵ [CDL-AD\(2023\)035](#) – Republica Moldova – Opinia actualizată la Opinia comună privind proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor.

Republica Moldova, luând în considerare „situația extraordinară” din cadrul sistemului judiciar, corupția rampantă ilustrată de un număr mare de cazuri penale împotriva judecătorilor, participarea judecătorilor la schema de spălare a banilor din Rusia, incapacitatea mecanismelor existente de a aborda problema, precum și cerința Acordului de Asociere la UE¹⁶.

În același timp, Comisia și DGI au avertizat că astfel de măsuri radicale trebuie să fie totuși supuse garanțiilor constituționale de independență și nearbitraritate, subliniind că amploarea evaluării propuse a fost inițial foarte largă, mergând mult dincolo de încercările anterioare de a „curăța” sistemul judiciar și procuratura¹⁷. De-a lungul proiectelor succesive, autoritățile moldovene au implementat principalele recomandări ale Comisiei, inclusiv prin rafinarea și implementarea mai multor garanții procesuale cheie și ajustarea cerințelor financiare¹⁸.

12. În paralel cu prezenta Opinie, Comisia de la Veneția a adoptat și o opinie suplimentară referitoare la procesul de evaluare externă a sistemului judiciar din Republica Moldova. Această Opinie se referă la modificările adoptate în martie 2026, care introduc un mecanism anti-blocaj pentru alegerea de către Parlament a membrilor internaționali ai comisiilor de evaluare (CDL-AD (2026)014).

III. Analiză

A. Efectele proiectului Legii

13. Art. 1 din proiectul Legii prevede noi elemente ale cadrului de evaluare conform Legii nr. 147/2023: *„indicatorul stabilit la art. 7 alin. (4) lit. e) va fi evaluat conform art. 11 alin. (3)–(6) din Legea nr. 252/2023 privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative, care va fi aplicat după caz și în conformitate cu procedura stabilită în acesta”*. Noul art. 7 alin. (3) prevede în plus că *„neacumularea scorului de 40% pentru criteriile de integritate va fi considerată motiv pentru nepromovarea evaluării”*, în timp ce noul art. 7 alin. (4) prevede că *„prezentul articol nu se va aplica judecătorilor numiți după 21 septembrie 2023”*.

14. Art. 2 din proiectul Legii completează art. 22 alin. (3) din Legea nr. 252/2023 (Legea privind evaluare externă) după cum urmează: *„până la 31 decembrie 2026, Comisia de Evaluare a Judecătorilor va evalua, în conformitate cu art. 7 din Legea nr. 147/2023 privind selecția și evaluarea performanței judecătorului, criteriile financiare în ceea ce privește judecătorii care nu cad sub incidența legii actuale. Raportul Comisiei privind integritatea financiară și materialele colectate în timpul evaluării criteriilor de integritate financiară vor fi trimise Colegiului pentru Selecția și Evaluarea Judecătorilor în termen de 3 zile”*.

15. Conform art. 3 din proiectul Legii, legea va rămâne în vigoare până la 31 decembrie 2027 și indică o implementare etapizată de către instanțe: Chișinău, apoi Bălți, apoi Cahul, apoi alte instanțe raionale.

16. În esență, proiectul Legii introduce patru modificări principale: (1) responsabilitatea pentru evaluarea „integrității financiare” este transferată către CE nr. 2, un organism din cadrul infrastructurii de evaluare externă; (2) verificările integrității financiare în evaluarea judecătorilor corespund standardelor prevăzute la art. 11 alin. (3)–(6) din Legea nr. 252/2023; (3) „integritatea” este tratată ca un criteriu de excludere cu un prag de 40%; (4) aceste aranjamente vor rămâne în vigoare până la 31 decembrie 2027.

¹⁶ [CDL-AD\(2023\)005](#) – op. cit., alin. 16.

¹⁷ [CDL-AD\(2023\)005](#) – op. cit., alin. 20.

¹⁸ [CDL-AD\(2023\)005](#) – op. cit., alin. 103-110. [CDL-AD\(2023\)023](#) – op. cit., alin. 23-26. [CDL-AD\(2023\)035](#) – op. cit., alin. 9-14.

17. Potrivit autorităților, deși mecanismul de evaluare a performanței este deja implementat și acoperă integritatea financiară, există un deficit practic de capacitate în evaluarea acestui indicator specific în cadrul CSEJ și CSM. Din acest motiv, proiectul Legii propune un model hibrid temporar (până la 31 decembrie 2027), prin care CE nr. 2 ar evalua indicatorul de integritate financiară, în timp ce CSEJ s-ar concentra pe ceilalți indicatori de integritate. La evaluarea indicatorului de integritate financiară, CE nr. 2 își va baza revizuirea pe standardele de evaluare externă („vetting”) în conformitate cu Legea nr. 252/2023. Proiectul propune, de asemenea, că, dacă scorul general de integritate al unui judecător este sub 40%, acest lucru va fi considerat motiv pentru nepromovarea evaluării generale a performanței.

18. Nota explicativă justifică modificările în principal pentru a asigura consecvența standardelor de integritate la toate nivelurile sistemului judiciar, așa cum este necesar pentru aderarea la UE, consolidarea încrederii publice în instanțe și abordarea problemelor practice de capacitate instituțională din cadrul sistemului obișnuit de evaluare. Nota subliniază, de asemenea, că CSEJ nu dispune de cunoștințe și experiență specializată sau de resursele necesare pentru a efectua evaluări complexe ale integrității financiare, în timp ce recrutarea sau contractarea experților calificați este considerată dificilă din cauza lipsei de specialiști, cuantumurilor reduse de remunerație, constrângerilor bugetare și limitărilor de personal din cadrul altor instituții publice.

19. Comisia de la Veneția a diferențiat în mod consecvent între procesele de evaluare externă, procedurile disciplinare și evaluarea obișnuită a performanței. Nu doar că aceste cadre diferă ca conținut și procese, dar servesc și scopuri complet diferite și se bazează pe raționamente diferite¹⁹. În timp ce evaluarea performanței este un proces structurat și regulat, aplicabil tuturor judecătorilor în cadrul funcționării normale a sistemului judiciar²⁰, cu proceduri disciplinare care necesită o abatere disciplinară²¹, evaluarea externă, în schimb, este o măsură excepțională și inherent tranzitorie²². Așa cum a clarificat Comisia în Opinia sa privind Ucraina din 2025, *„Evaluarea externă, (...), este în general asociată cu contexte de tranziție sau criză și este concepută pentru a evalua potrivirea funcționarilor judiciari prin examinarea integrității, independenței și posibilelor legături cu corupția sau crima organizată. Spre deosebire de verificările de integritate, evaluarea externă poate duce la consecințe imediate și severe, inclusiv demiterea din funcție, și implică adesea o supraveghere mai largă, incluzând aspecte ale trecutului personal și ale vieții private ale judecătorului”*²³. În mod critic, sistemele obișnuite de evaluare trebuie să rămână distincte de orice regim de evaluare externă și nu pot deveni mecanisme disciplinare mascate²⁴.

¹⁹ [CDL-AD\(2018\)032](#) – Kazahstan – Opinia privind Documentul Conceptual privind reforma Consiliului Suprem de Justiție al Kazahstanului, alin. 77.

²⁰ [CDL-AD\(2025\)010](#) – Kosovo – Opinia privind proiectul Legii privind recrutarea, evaluarea performanței, controlul integrității și statutul judecătorilor și procurorilor și proiectul Legii pentru modificarea Legii privind răspunderea disciplinară a judecătorilor și procurorilor, alin. 25. [CDL-AD\(2021\)015](#) – Bosnia și Herțegovina – Opinia privind proiectul Legii privind modificarea Legii privind Consiliul Suprem de Justiție și Procuratură, alin. 60. [Opinia nr. 17 \(2014\)](#) – Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) – Privind evaluarea activității judecătorilor, calitatea justiției și respectarea independenței judiciare, alin. 48 *„Evaluarea formală individuală a judecătorilor, acolo unde există, ar trebui să ajute la îmbunătățirea și menținerea unui sistem judiciar de înaltă calitate în beneficiul cetățenilor statelor membre”*.

²¹ [CDL-AD\(2015\)042](#) – Opinia privind legile privind răspunderea disciplinară și evaluarea judecătorilor din „Fosta Republică Iugoslavă Macedonia”, alin. 52-54. [Opinia nr. 27 \(2024\)](#) – Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni („CCJE”) – Privind răspunderea disciplinară a judecătorilor, alin. 10.

²² [CDL-AD\(2023\)005](#) – *op. cit.*, alin. 15. [CDL-AD\(2019\)020](#) – *op. cit.*, alin. 37-40.

²³ [CDL-AD\(2025\)044](#) – Ucraina – Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei privind proiectele de modificare a procedurilor disciplinare împotriva judecătorilor, declarațiile de integritate și alte proceduri, alin. 85.

²⁴ [CDL-AD\(2019\)020](#) – *op. cit.*, alin. 44. [CDL-AD \(2024\)012](#) – Muntenegru – Opinia urgentă actualizată privind proiectul revizuit de modificări la Legea privind Consiliul Judiciar și Judecătoria, emis la 6 mai 2024 în conformitate cu art. 14a din Regulamentul de procedură revizuit al Comisiei de la Veneția, alin. 37. [Opinia nr. 17 \(2014\)](#) – *op. cit.*, alin. 6 și 29.

20. În opinia Comisiei și a DGI, efectul cumulativ al proiectului Legii este că acesta transformă, într-un interval de timp limitat, procesul obișnuit de evaluare într-un sistem de evaluare externă a integrității, introducând o componentă centrală a cadrului de evaluare externă extraordinară în procesul obișnuit de evaluare²⁵. Deși intenția declarată a autorităților a fost să consolideze cadrul existent de evaluare regulată, proiectul Legii, în esență, supune judecătorii instanțelor raionale, care inițial nu erau acoperiți de schema de vetting, unui examen financiar intensificat prin evaluare externă.

21. În opinia Comisiei și a DGI, fondul proiectului Legii impune ca acesta să fie evaluat în raport cu cerințele bine stabilite ale Comisiei pentru schemele de evaluare: evaluarea externă extraordinară este o măsură excepțională, aplicată o singură dată, care necesită justificare contextuală specifică, supusă testelor de necesitate și proporționalitate, precum și unor garanții procesuale solide²⁶.

B. Cerința „circumstanțelor extraordinare”

22. Independența judiciară, care presupune că justiția trebuie să fie liberă de presiuni externe²⁷, face parte integrantă din principiile democratice fundamentale ale separării puterilor și statului de drept²⁸, așa cum este consacrat în Constituția Republicii Moldova²⁹. Evaluarea externă a judecătorilor, mai ales atunci când este efectuată de un organ executiv, poate constitui o „*presiune externă*”³⁰ și implică adesea o interferență în dreptul la viață privată, protejat, printre altele, de art. 8 din CEDO³¹. Așa cum a subliniat Comisia de la Veneția în opiniile anterioare, evaluarea externă extraordinară poate fi justificată doar în circumstanțe excepționale³². Mai mult, aceasta este un instrument de ultimă instanță, iar până atunci trebuie explorate alte metode de responsabilizare judiciară³³.

23. Autoritățile au propus o serie de considerente de politică și guvernanta ca potențiale justificări, inclusiv importanța finalizării reformei judiciare, menținerea încrederii publice și alinierea cu angajamentele UE. Comisia și DGI observă că aceste preocupări legitime privind politica și guvernanta ar trebui susținute de dovezi concrete privind necesitatea extinderii evaluării externe la judecătorii instanțelor raionale³⁴.

24. Deși astfel de dovezi nu sunt reflectate în materialele puse la dispoziție pentru această

²⁵ A se vedea și [CDL-AD\(2019\)020](#) – *op. cit.*, alin. 44.

²⁶ [CDL-AD\(2022\)011](#) – Kosovo – Opinia privind Documentul Conceptual privind verificarea judecătorilor și procurorilor și proiectul de modificări la Constituție, alin. 9-18.

²⁷ [CDL-AD \(2016\) 009](#) – Lista de verificare privind statul de drept, alin. 74. [CDL-AD\(2025\)002](#) – Lista de verificare actualizată privind statul de drept, alin. 102-104. [Magna Carta a Judecătorilor](#) (2010) – Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE), principiul 2.

²⁸ Garantat, printre altele, de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO), [Xhoxhaj c. Albaniei](#), nr. 15227/19, 9 februarie 2021, alin. 24 și 25. CtEDO, [Baka c. Ungariei](#), nr. 20261/12, 23 iunie 2016, alin. 172.

²⁹ Principiul general al independenței judecătorilor este consacrat în art. 116 din Constituția Republicii Moldova, iar principiul general al statului de drept – în art. 1 alin. (3) din Constituție.

³⁰ [CDL-AD\(2022\)011](#) – *op. cit.*, alin. 9-18.

³¹ CtEDO, [Amann c. Elveției](#), nr. 27798/95, 16 februarie 2000; [Chare née Jullien c. Franței](#), nr. 14461/88, 9 iulie 1991; [M.S. c. Suediei](#), nr. 20837/92, 27 august 1997.

³² [CDL-AD\(2022\)011](#) – *op. cit.*, alin. 9-18. [CDL-AD\(2022\)011](#) – *op. cit.*, alin. 9-18. [CDL-AD\(2016\)009](#) – Albania – Opinia finală privind proiectul revizuit de modificări constituționale privind sistemul judiciar din Albania, alin. 52.

³³ [CDL-AD \(2021\) 053](#) – Albania – Opinia privind prelungirea mandatului organismelor de tranziție responsabile de reevaluarea judecătorilor și procurorilor, alin. 15. [CDL-AD\(2019\)024](#) – Armenia – Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Direcției pentru Drepturile Omului (DHR) a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei privind modificările la Codul Judiciar și câteva alte legi. În alin. 12-13. din [CDL-AD\(2019\)020](#) – *op. cit.*, alin. 47.

³⁴ [CDL-AD\(2019\)020](#) – *op. cit.*, alin. 47.

Opinie, Comisia și DGI au recunoscut deja necesitatea unei evaluări externe extraordinare în Republica Moldova în Opinia sa din martie 2023³⁵. Justificările prezentate se refereau și la judecătorii instanțelor de fond, aceeași situație părând să persiste și astăzi. În acest sens, nivelul perceput de corupție din Republica Moldova continuă să rămână ridicat³⁶, GRECO afirmând că este necesară o acțiune hotărâtă pentru a reconstitui încrederea în sistemul judiciar³⁷.

În raportul său, Comisia UE subliniază în continuare că verificarea constantă îmbunătățește independența și imparțialitatea sistemului judiciar.³⁸ Mai mult, în timpul întâlnirilor cu interlocutorii, s-a exprimat un sprijin larg pentru obiectivele reformei judiciare și consolidarea integrității în cadrul sistemului judiciar, inclusiv pentru extinderea evaluării externe a tuturor judecătorilor în funcție. Potrivit mai multor interlocutori, reforma ar rămâne altfel incompletă.

25. Totuși, în rândurile interlocutorilor au persistat îngrijorări în ceea ce privește lipsa unei analize adecvate a impactului și riscul inerent al unui număr ridicat de demisii³⁹ într-un sistem cu personal deja insuficient. Mai mulți interlocutori au subliniat, de asemenea, posibilitatea consolidării capacității CSEJ și CSM ca o cale mai sustenabilă și mai puțin intruzivă, în loc de export de competență pentru revizuirea integrității financiare către un organism extern de verificare. Potrivit mai multor interlocutori, CSEJ a aplicat până acum cu succes mecanismul de evaluare a integrității financiare, așa cum este deja prevăzut de cadrul obișnuit. Alți interlocutori au susținut, însă, că verificările de integritate financiară efectuate de CSEJ nu au fost suficient de riguroase și eficiente. Deși transferul competenței către CE nr. 2 ar putea fi o alegere politică legitimă pentru a spori eficacitatea procesului, Comisia și DGI subliniază că orice reformă menită să supună toți judecătorii unei evaluări externe extraordinare ar trebui să aibă loc doar după o analiză cuprinzătoare a situației actuale și a impactului schimbării legislative propuse, inclusiv o analiză care va arăta că alternative mai puțin intruzive nu ar fi suficiente⁴⁰.

26. Comisia și DGI reiterează că „*în ultimă instanță, le revine autorităților Republicii Moldova să decidă dacă situația dominantă în sistemul judiciar din Republica Moldova creează o bază suficientă pentru a-i supune pe toți judecătorii și procurorii [...] evaluărilor extraordinare ale integrității*”⁴¹. În opinia Comisiei și a DGI, o modalitate mai potrivită ar fi fost ca acest obiectiv de a supune judecătorii instanțelor raionale unei evaluări externe să fie abordat prin cadrul de evaluare stabilit, cu justificarea legală explicită corespunzătoare și cu garanții procesuale complete și o bază juridică clară. Comisia și DGI solicită astfel autorităților să examineze justificarea reformei cu o atenție deosebită.

C. Analiză de fond

1. Transferul competenței de la CSEJ către CE nr. 2

³⁵ [CDL-AD\(2023\)005](#) – op. cit., alin. 16.

³⁶ Republica Moldova a obținut un scor de 43/100 în [Indicele de Percepție a Corupției 2024 al Transparency International](#) <https://www.transparency.org/en/cpi/2024/index/mda> și s-a clasat pe locul 76 printre 180 de țări. Scorul reflectă o îmbunătățire minoră față de anii anteriori (42/100 în 2023).

³⁷ [Runda a Patra de Evaluare GRECO privind Republica Moldova](#) (2016) a abordat judecătorii și procurorii și prevenirea corupției în sistemul judiciar. În raportul său, GRECO a menționat că „*Sistemul judiciar este afectat de o percepție publică negativă, și va fi necesară o acțiune hotărâtă pentru a reconstitui încrederea publică*” (alin 4). Cu toate că Republica Moldova a întreprins reforme judiciare semnificative din momentul publicării Celui de-al patrulea raport de evaluare din 2016 al GRECO, [Al cincilea raport de evaluare al GRECO](#) (2024) menționează că corupția este în continuare percepută ca fiind răspândită (alin. 11).

³⁸ [Comisia Europeană – Raportul privind Republica Moldova din 2024](#), pag. 17.

³⁹ Conform prevederilor autorităților, se așteaptă o rată de demisie de 10%. Diverse părți interesate, inclusiv Asociația Judecătorilor, avertizează că aceasta va fi mai mare în practică.

⁴⁰ [CDL-AD\(2025\)044](#) – op. cit., alin. 35. [CDL-PI\(2026\)007](#) – Opinia urgentă privind modificările din 28 ianuarie 2026 la legislația care reglementează sistemul judiciar și al procuraturii, alin. 27.

⁴¹ [CDL-AD\(2023\)005](#) – op. cit., alin. 19.

27. Așa cum este descris în nota explicativă, în conformitate cu proiectul Legii, EC nr. 2 trebuie să efectueze evaluarea integrității financiare, să aplice metodologia de evaluare externă extraordinară și să pregătească Raportul privind integritatea financiară pe care CSEJ trebuie să-l includă în evaluarea sa generală.

28. Comisia și DGI notează că, conform acestei metodologii, Raportul privind integritatea financiară pare să devină efectiv determinant în practică, transferând astfel o componentă decisivă a evaluării carierei judiciare de la organismele obișnuite de guvernare judiciară către un mecanism extern de evaluare extraordinară. În acest context, transferul competenței pentru evaluarea integrității financiare către CE nr. 2 va necesita clarificări privind modul în care CSM își păstrează autoritatea conform proiectului Legii de a determina și aproba metodologia evaluării, inclusiv privind criteriile și ponderarea, în conformitate cu puterile sale statutare prevăzute de art. 6 alin. (5) din Legea nr. 147/2023⁴².

29. Deși Ministerul Justiției a clarificat în ședințe că CE nr. 2 va avea doar competență de constatare a faptelor și raportul său va fi consultativ, și a declarat în comentariile scrise că intenționează ca raportul să fie supus unei revizui complete de către CSEJ și CSM, acest lucru nu este nici clarificat suficient, nici susținut în textul proiectului Legii. Comisia și DGI recomandă, prin urmare, să se asigure mai explicit în proiectul Legii că Raportul privind integritatea financiară rămâne consultativ ca natură și rămâne deschis analizei de fond de către CSEJ, care are sarcina de a evalua integritatea etică, un element strâns legat de integritatea financiară. Respectiv, Comisia și DGI recomandă, de asemenea, (i) consolidarea CSEJ prin angajarea personalului relevant și organizarea instruirii relevante (în funcție de disponibilitatea resurselor) și (ii) creșterea capacității instituționale astfel încât CSEJ să fie împuternicit să revizuiască, să reevalueze și, dacă este necesar, să respingă concluziile CE nr. 2 și să efectueze propria evaluare, precum și să colecteze dovezi suplimentare, după caz.

2. Evaluare îmbunătățită a integrității financiare cu aplicarea regulii de excludere

30. Așa cum a subliniat anterior Comisia de la Veneția, scopul evaluărilor individuale trebuie să fie îmbunătățirea calității muncii judecătorilor și procurorilor și, astfel, a întregului sistem de justiție al țării⁴³. Evaluarea ar trebui astfel să se bazeze în principal pe date calitative și să se concentreze pe abilitățile profesionale și competențele personale.

31. După cum s-a menționat, în opinia Comisiei și a DGI, criteriul de integritate evaluat de CE nr. 2 devine efectiv decisiv: orice nepromovare la indicatorul financiar va duce direct la nepromovarea evaluării, indiferent de performanța la alte criterii. Ca urmare, neîndeplinirea cerințelor de integritate financiară ar prevala asupra unui bilanț altfel pozitiv în competența profesională sau managerială. În cadrul întâlnirilor, unii interlocutori au confirmat că metodologia folosită în prezent de CE nr. 2 implică o metodă binară pentru determinarea integrității financiare, ceea ce duce la o evaluare fie pozitivă, fie negativă. În comentariile sale scrise, Ministerul Justiției a recunoscut că pot exista tensiuni metodologice între abordările binare și bazate pe scor, având în vedere că în prezent integritatea financiară conform CSEJ este doar o componentă a criteriului mai larg de integritate și ar putea fi susceptibilă manipulării scorurilor.

⁴² Art. 6 alin. (5) prevede: „(Evaluare ordinară): (5) Consiliul Superior al Magistraturii va aproba regulamente care să stabilească: a) metodologia, procedura și durata evaluării performanței judecătorilor; b) sistemul de notare pentru fiecare dintre evaluările menționate la alin. (3) al acestui articol, precum și pentru criteriile și indicatorii prevăzuți la art. 7.”

⁴³ [CDL-AD\(2025\)010](#) – op. cit., alin. 29. [Opinia nr. 17 \(2014\)](#), concluzia nr. 6, „În fiecare caz, indicatorii utilizați trebuie să permită evaluatorilor să ia în considerare toate aspectele care constituie o bună performanță judiciară. Evaluarea nu ar trebui să se bazeze doar pe criterii cantitative (alin. 31-35)”. [Opinia nr. 27 \(2024\)](#) – op. cit., alin. 7. A se vedea și [Liniile directoare privind evaluarea calității muncii judecătorilor](#) (12/2024), Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ).

32. Comisia și DGI observă că, conform legislației existente, procesul de evaluare judiciară se bazează pe o analiză echilibrată a trei criterii – competență profesională, integritate și competență managerială – cu ponderi fixe de 40%, 40% și, respectiv, 20%. Prin urmare, ei consideră că schimbarea metodologică adusă de proiectul Legii creează un risc inherent de apariție a unor standarde sau practici de evaluare divergente, ceea ce ar putea afecta consecvența și coerența procesului de evaluare judiciară. Introducerea unei metode binare reprezintă astfel o abatere de la metoda consacrată a CSEJ și CCM și este inconsecventă cu raționamentul și metoda general acceptată pentru reglementarea evaluării performanței, care cere ca evaluarea să acopere toate aspectele care constituie o bună performanță judiciară⁴⁴. Deși recunosc că un mecanism de excludere a judecătorilor care nu-și pot exercita funcția în justiție este legitim, Comisia și DGI consideră că în cadrul evaluărilor obișnuite de performanță este necesară o examinare individuală cuprinzătoare, inclusiv evaluarea datelor calitative relevante, mai degrabă decât o promovare sau nepromovare⁴⁵.

33. Dacă autoritățile vor decide totuși să mențină abordarea actuală, Comisia și DGI le recomandă să modifice metodologia astfel încât să permită evaluări individuale mai largi, bazate pe date atât calitative, cât și cantitative, inclusiv o analiză echilibrată a tuturor aspectelor performanței judiciare, ceea ce intră în competența CSEJ și se aliniază la prevederile art. 6 alin. (5) din Legea nr. 147/2023.

34. Comisia și DGI notează, de asemenea, că proiectul Legii exclude judecătorii numiți după 21 septembrie 2023 pe motiv că au fost recent numiți. Totuși, nu oferă justificări suplimentare pentru excludere, cum ar fi faptul că acest grup de judecători a trecut deja prin verificări de integritate de o profunzime comparabilă. Comisia și DGI invită autoritățile să ofere justificări suplimentare și să clarifice motivul excluderii grupului respectiv.

3. Incertitudinea privind consecințele și lipsa unei baze legale clare

35. În ceea ce privește consecințele nepromovării evaluării integrității, nota explicativă precizează că se vor aplica prevederile Legii nr. 147/2023 și Legii nr. 544/1995. Totuși, nu specifică în continuare care articole devin aplicabile sau care consecințe vor urma în cazul în care nu sunt îndeplinite criteriile de integritate. Comisia și DGI reamintesc că o lege trebuie să fie clară și previzibilă⁴⁶, și astfel, claritatea și previzibilitatea, în special în caz de eliberare din funcție, sunt fundamentale pentru independența judiciară. Prin urmare, legea trebuie să definească expres și, pe cât posibil, în termeni specifici, consecințele neatingerii pragului cerut⁴⁷.

36. Conform art. 19 alin. (2) din Legea nr. 147/2023, hotărârea privind „eșuarea evaluării” se ia atunci când (a) se stabilește „necorespunderea evidentă” a judecătorului cu funcția pe care o deține, sau (b) președintele sau vicepreședintele instanței judecătorești își îndeplinește în mod necorespunzător atribuțiile. Deoarece proiectul Legii nu modifică art. 19 alin. (2), nu este clar dacă această prevedere se aplică la noile dispoziții legislative, în sensul că un judecător care nu a promovat evaluarea integrității este considerat „evident necorespunzător”. Dacă art. 19 alin. (2) din Legea nr. 147/2023 se aplică în caz de „eșuare a evaluării” din cauza evaluării „eșuate” a integrității, judecătorul va fi „suspendat” din funcție, iar CSM va „iniția” procedura de eliberare a judecătorului din funcție conform art. 19 alin. (3). În paralel, art. 25 alin. (1) lit. (b) din Legea 544/1995 prevede că un judecător poate fi eliberat din funcție dacă, printre altele,

⁴⁴ Ibid. alin. 29. [CDL-AD\(2022\)050](#) – Opinia privind proiectul de modificări la Legea privind Consiliul Judiciar și Judecătorii din Muntenegru, alin. 48.

⁴⁵ [CDL-AD \(2014\)007](#) – Armenia – Opinia comună privind proiectul Legii pentru modificarea și completarea codul judiciar (sistemul de evaluare a judecătorilor) al Armeniei, alin. 103-105. [CDL-AD\(2019\)020](#) – op. cit., alin. 76.

⁴⁶ CtEDO, [Sanchez c. Franței](#), Cererea nr. 45581/15, 15 mai 2023, alin. 124.

⁴⁷ [CDL-AD\(2016\)009](#) – Opinia finală privind proiectul revizuit de modificări constituționale privind sistemul judiciar (15 ianuarie 2016) al Albaniei, alin. 34. [Opinia nr. 27 \(2024\)](#) – op. cit., alin. 27.

judecătorul a obținut calificativul „insuficient” în două evaluări consecutive ale performanței. Totuși, art. 6 alin. (3) din Legea nr. 147/2023 face distincție între rezultat „insuficient” și „eșuat”, sugerând că art. 25 alin. (1) lit. (b) nu ar reglementa consecințele unei evaluări de integritate „eșuate”.

37. Comisia și DGI observă că efectele legale și temeiurile normative precise necesită clarificări, în special pentru a asigura rezultate previzibile. În acest sens, Comisia și DGI subliniază că performanța nesatisfăcătoare și comportamentul necorespunzător sunt două probleme diferite care nu trebuie confundate sau tratate în același mod⁴⁸. Mai mult, Comisia și DGI avertizează împotriva performanței nesatisfăcătoare a unui judecător, care constituie singura bază pentru demitere, și reiterează că, pentru ca o evaluare profesională să servească drept temei pentru demitere, „evaluarea eșuată” ar trebui să demonstreze în mod convingător incapacitatea judecătorului de a-și îndeplini funcțiile judiciare⁴⁹. În acest sens, posibilele încălcări ale integrității pot constitui un temei legitim pentru demitere⁵⁰.

38. Autoritățile au indicat în comentariile lor că recunosc aceste preocupări și sunt dispuse să clarifice baza legală a consecințelor unei evaluări eșuate a integrității. Comisia și DGI recomandă ca proiectul Legii să prezinte clar consecințele unei evaluări negative a integrității, asigurând că orice măsură se bazează pe un cadru legal riguros și bine definit, în conformitate cu cerințele de siguranță juridică, proces echitabil și proporționalitate.

4. Disponibilitatea garanțiilor procesuale

39. Proiectul Legii nu prevede garanții procesuale. Acesta face trimitere la art. 11 alin. (3)-(6) din Legea nr. 252/2023, care ține de esența evaluării integrității financiare, dar omite orice referire la garanțiile procesuale prevăzute de cadrul de evaluare externă. De remarcat faptul că Legea nr. 147/2023 prevede dreptul de contestare la CSM a deciziilor CSEJ pe marginea evaluării, iar Legea nr. 947/1995 prevede o revizuire judiciară suplimentară a deciziilor CSM.

40. Conform Legii nr. 252/2023, drepturile procesuale ale subiectului evaluării sunt codificate în detaliu. Art. 14-16 prevăd, printre altele, dreptul de a fi notificat în prealabil, dreptul de a depune informații și probe, dreptul de a fi audiat, și dreptul de a solicita o audiere în ședință închisă. Prevederile reflectă insistența repetată a Comisiei că procedurile de evaluare externă trebuie să fie însoțite de garanții procesuale solide⁵¹. Prin urmare, ca rezultat al proiectului Legii și al omisiunii sale față de garanțiile procesuale prevăzute în Legea nr. 252/2023, judecătorii supuși procedurii prevăzute în proiectul Legii s-ar putea confrunta cu aceeași analiză substanțială și, potențial, cu aceeași consecință finală (eliberarea din funcție), dar pe o cale juridică care este atât mai fină din punct de vedere procesual, cât și mai puțin sigură din punct de vedere normativ. Acest tratament diferențiat nu este compatibil cu principiul egalității în fața legii și cu insistența Comisiei asupra unor garanții procesuale robuste pentru evaluările intruzive ale integrității⁵². În mod corespunzător, așa cum s-a menționat mai sus, s-au exprimat îngrijorări că proiectul Legii ar putea duce la un risc crescut de demisii în rândul judecătorilor într-un sistem judiciar cu personal deja insuficient, agravând astfel provocările existente de capacitate. Aceste perspective subliniază importanța asigurării unor garanții procesuale

⁴⁸ [CDL-AD\(2025\)010](#) – *op. cit.*, alin. 49-50.

⁴⁹ [CDL-AD\(2022\)050](#) – Opinia privind proiectul de modificări la Legea privind Consiliul Judiciar și Judecătorii din Muntenegru, alin. 63.

⁵⁰ [CDL-AD\(2019\)020](#) – *op. cit.*, alin. 76. [CDL-AD\(2014\)007](#) – Armenia – Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Direcției pentru Drepturile Omului (DHR) a Directoratului General pentru Drepturile Omului și Statul de Drept (DGI) al Consiliului Europei privind proiectul Legii pentru modificarea și completarea codului judiciar (sistemul de evaluare pentru judecători) al Armeniei, alin. 103.

⁵¹ [CDL-AD\(2023\)005](#) – *op. cit.*, alin. 103 – 110. [CDL-AD\(2023\)023](#) – *op. cit.*, alin. 23-26. [CDL-AD\(2023\)035](#) – *op. cit.*, alin. 9-14.

⁵² [CDL-AD\(2010\)004](#) – Raport privind independența sistemului judiciar, Partea I: Independența judecătorilor, alin. 43. [Opinia nr. 17 \(2014\)](#) – *op. cit.*, alin. 47.

necesare în proiectul Legii, pentru a inspira încredere și a asigura predictibilitate pentru judecătorii afectați de proiectul Legii. Comisia și DGI recomandă, prin urmare, ca proiectul Legii să extindă în mod expres garanțiile procesuale prevăzute în Legea nr. 252/2023 la noul model propus.

41. Mai mult, proiectul Legii prevede că CSM ar acționa atât ca organism de apel (revizuire rezultatul evaluării), cât și, dacă se confirmă o evaluare „eșuată”, ca inițiator al procedurilor de eliberare din funcție (Legea nr. 147/2023, art. 19 alin. (3)). Acest lucru ridică îngrijorări privind o revizuire imparțială, având în vedere dublul său rol⁵³. Este, de asemenea, neclar dacă, și în ce măsură, CSM (și ulterior instanțele) ar putea revizui în fond Raportul privind integritatea financiară pregătit de CE nr. 2, nu doar rezultatele evaluării generale ale CSEJ. Comisia și DGI reamintesc că o revizuire eficientă ar trebui să se extindă la fapte, lege și utilizarea rezonabilă a discreției. În conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și opiniile anterioare ale Comisiei, se recomandă includerea acestor principii în proiectul Legii⁵⁴.

5. Fezabilitatea termenului propus

42. De la început, Comisia și DGI observă că proiectul Legii extinde mandatul unui organism de evaluare extraordinară cu termen de serviciu limitat în conformitate cu cadrul de evaluare externă. Mai mulți actori și-au exprimat, de asemenea, îngrijorarea că intervalul propus este nerealist, având în vedere capacitatea operațională necesară pentru a procesa volumul evaluărilor în perioada stabilită. Aceasta reprezintă un risc de extindere suplimentară a activității unui organism deja limitat în timp. Comisia și DGI recomandă autorităților să introducă prevederi legale care să asigure caracterul temporar al procesului de evaluare⁵⁵, consolidând în același timp capacitatea administrativă pentru a asigura respectarea rezonabilă a termenelor.

6. Riscul aplicării repetate

43. Mai mult, Comisia și DGI observă că proiectul Legii nu prevede garanții împotriva desfășurării repetate a unor verificări sporite de integritate în privința acelorași judecători. În Opinia sa privind Kosovo din 2025, Comisia a avertizat împotriva riscului de a supune judecătorii și procurorii în funcție unui regim de controale „continue” ale integrității, subliniind importanța limitării intensității și permanenței acestor controale la ceea ce este strict necesar⁵⁶.

44. Ținând cont de cele susmenționate, Comisia și DGI recomandă includerea în proiectul Legii a garanțiilor împotriva aplicării repetate.

D. Procesul de redactare

45. Potrivit Ministerului Justiției, discuțiile preliminare privind proiectul Legii au implicat întâlniri cu CSM și CE nr. 2 pe parcursul mai multor luni, procesul fiind ghidat de prevederile Legii nr. 100/2017 în etapa de analiză inițială, cu notificări de inițiere publicate pentru transparență. Unii actori au insistat să se creeze în continuare noi oportunități de a oferi contribuții înainte ca proiectul să avanseze. Comisia și DGI încurajează autoritățile să mențină și să dezvolte în continuare consultarea publică incluzivă pe măsură ce procesul legislativ continuă⁵⁷.

⁵³ [CDL-AD \(2023\)005](#) – *op. cit.*, alin. 98. CtEDO, [Ramos Nunes de Carvalho e Sa c. Portugaliei](#), Cererile nr. 55391/13, 57728/13 și 74041/1, 6 noiembrie 2018, alin. 196.

⁵⁴ Ibid. CtEDO, [Obermeier c. Austriei](#), Cererea nr. 11761/85, 28 iunie 1990, alin. 70. [Diennet c. Franței](#), 18160/91, 26 septembrie 1995, alin. 34.

⁵⁵ [CDL-AD \(2023\) 005](#) – *op. cit.*, alin. 21-24. [CDL-AD\(2016\)009](#) – *op. cit.*, alin. 54-56. [CDL-AD\(2021\)053](#) – Albania – Opinia privind prelungirea mandatului organelor de tranziție responsabile de reevaluarea judecătorilor și procurorilor, alin. 15. [CDL-AD\(2015\)045](#) – *op. cit.*, alin. 102.

⁵⁶ [CDL-AD\(2025\)010](#) – *op. cit.*, alin. 49-50.

⁵⁷ [Lista de verificare actualizată privind statul de drept](#) – *op. cit.*, Secțiunea 6 „Proceduri legislative”, alin. 34.

IV. Concluzie

46. Prin scrisoarea din 5 mai 2026, dl Vladislav Cojuhari, Ministrul Justiției al Republicii Moldova, a solicitat Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei o opinie privind proiectul de modificări legislative în domeniul verificărilor de integritate și evaluării judecătorilor din Republica Moldova.

47. Comisia și DGI salută angajamentul autorităților de a consolida integritatea judiciară și de a asigura standarde înalte în sistemul judiciar și recunosc cooperarea constructivă, inclusiv solicitarea unei opinii de la Comisia de la Veneția la începutul procesului de redactare.

48. Proiectul Legii propune aducerea temporară a Comisiei de evaluare externă (CE nr. 2) în sistemul de evaluare ordinară a performanței judecătorilor instanțelor raionale pentru a efectua o revizuire a integrității financiare. Proiectul propune, de asemenea, că neîndeplinirea criteriului de integritate va duce la „nepromovarea” evaluării, indiferent de performanță în alte domenii. Acest sistem temporar este destinat să funcționeze până la 31 decembrie 2027.

49. În opinia Comisiei și a DGI, modelul propus de autorități reprezintă evaluarea externă a integrității în practică prin care judecătorii instanțelor raionale, care nu sunt acoperiți inițial de schema de evaluare, să fie supuși unui examen financiar intens de către Comisia de evaluare externă. Acest lucru declanșează cerințele bine stabilite ale Comisiei pentru schemele de evaluare: evaluarea externă extraordinară este o măsură excepțională, aplicată o singură dată, care necesită justificare contextuală specifică, supusă testelor de necesitate și proporționalitate, precum și unor garanții procesuale solide.

50. În ultimă instanță, le revine autorităților Republicii Moldova să decidă dacă situația dominantă în sistemul judiciar din Republica Moldova creează o bază suficientă pentru a-i supune pe toți judecătorii și procurorii evaluărilor extraordinare ale integrității. Deși Comisia și DGI au recunoscut anterior provocările serioase care afectează integritatea judiciară în Republica Moldova, orice reformă care supune o categorie largă de judecători unei evaluări extraordinare ar trebui să aibă loc doar după o analiză cuprinzătoare a situației actuale și a impactului probabil al schimbării legislative, incluzând dovezi specifice că măsuri mai puțin intruzive nu ar fi suficiente. Comisia și DGI nu exclud existența unor motive valide pentru o astfel de măsură. Totuși, Comisia și DGI consideră că introducerea unei revizui retroscpective avansate a integrității financiare de către un organism extern de evaluare care aplică standarde relevante este incompatibilă cu scopul și cadrul evaluării performanței și nu poate fi remediată prin ajustări în cadrul respectiv. Comisia și DGI solicită autorităților să examineze justificarea reformei cu o atenție deosebită. Dacă decid să continue, evaluarea integrității, așa cum este concepută, ar trebui abordată prin cadrul de evaluare, cu garanții procesuale complete, justificări legale explicite și o bază legală clară pentru consecințele impuse de un astfel de cadru.

51. Dacă autoritățile decid să mențină abordarea actuală, Comisia și DGI oferă următoarele recomandări cheie:

- i. Proiectul Legii ar trebui să precizeze explicit că raportul CE nr. 2 este de natură consultativă și deschis unei analize substanțiale, de fond, de către CSEJ. Capacitatea instituțională ar trebui crescută pentru a împuternici CSEJ să revizuiască, să reevalueze și, dacă este necesar, să respingă concluziile CE nr. 2, să realizeze propria evaluare și să colecteze dovezi suplimentare, după caz.
- ii. CSEJ ar trebui consolidat, în funcție de disponibilitatea resurselor, prin recrutarea de personal relevant și organizarea de instruire corespunzătoare.

- iii. Metodologia modelului propus ar trebui revizuită astfel încât să permită o evaluare individuală mai largă, bazată pe o analiză echilibrată a performanței judiciare.
- iv. Proiectul Legii ar trebui să indice consecințe legale clare și previzibile ale unei evaluări eșuate a integrității, în conformitate cu cerințele de siguranță juridică, proces echitabil și proporționalitate.
- v. Garanțiile procesuale necesare, disponibile prin cadrul de evaluare (Legea nr. 252/2023), ar trebui extinse la noul model.
- vi. Revizuirea judiciară a evaluării integrității financiare ar trebui să fie suficientă și să fie realizată conform standardelor Curții Europene a Drepturilor Omului.
- vii. Trebuie incluse prevederi legale care să garanteze caracterul temporar al modelului propus.
- viii. Ar trebui să existe garanții împotriva aplicării repetate a mecanismului propus în privința aceluiași judecător.

52. Comisia de la Veneția și DGI rămân la dispoziția autorităților moldovene pentru a oferi asistență suplimentară în această materie.